

Adroddiad Blynyddol Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg Estyn

2024-2025

1 Diben

- 1.1 Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi prif waith Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg Estyn yn ystod y cyfnod rhwng 1 Ebrill 2024 a 31 Mawrth 2025. Prif rôl y Pwyllgor yw darparu cyngor annibynnol i Brif Arolygydd EF a Swyddog Cyfrifyddu Estyn. Felly, yn ystod y flwyddyn, mae'r Pwyllgor wedi delio â'r prosesau strategol ar gyfer risg, rheoli a llywodraethu trwy ganlyniadau'r archwiliadau mewnol ac allanol yn ogystal â'r broses hunanwerthuso a phrosesau eraill. Mae gan y Pwyllgor rôl allweddol mewn diffinio agweddau ar y gwaith archwilio a monitro ymatebion rheolwyr i'r materion a godwyd.
- 1.2 Mae'r adroddiad yn disgrifio'r modd y bu i'r Pwyllgor gyflawni'r cyfrifoldebau hyn yn ystod 2024-2025 a chanlyniad y gwaith mewn perthynas â gwelliannau pellach wrth lywodraethu a rheoli'r sefydliad. Mae'r adroddiad wedi ei fwriadu i lywio Datganiad Llywodraethu'r Swyddog Cyfrifyddu a fydd yn cael ei gynnwys yn Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol Estyn ar gyfer 2024-2025.

2 Y Pwyllgor yn ystod 2024-2025

- 2.1 Roedd aelodau'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:

Emyr Roberts	Cyfarwyddwr Anweithredol
David Jones	Cyfarwyddwr Anweithredol
Maria Rimmer	Cyfarwyddwr Anweithredol
Brett Pugh	Cyfarwyddwr Anweithredol – hyd at 30 Medi 2024
Charlotte Williams	Cyfarwyddwr Anweithredol

Roedd y mynychwyr o blith rheolwyr Estyn yn cynnwys:

Owen Evans	PAEF, Estyn
Jassa Scott	Cyfarwyddwr Strategol, Estyn
Claire Morgan	Cyfarwyddwr Strategol, Estyn
Mererid Wyn Williams	Cyfarwyddwr Cynorthwyol Arolygu a Gwasanaethau Canolog, Estyn

Gellir gweld cylch gorchwyl y Pwyllgor o fewn Fframwaith Llywodraethu Corfforaethol Estyn a dangosir tâl yr aelodau yng Nghyfrifon Adnoddau Blynyddol Estyn (mae'r ddwy ddogfen ar gael ar wefan Estyn). Ar gyfer y flwyddyn gyfan, Mererid Wyn Williams oedd y prif gyswllt a hwylusydd ar gyfer rhaglen waith y Pwyllgor, gyda chymorth Mark Harris (Pennaeth Cyllid a Gwasanaethau Busnes) a Cheryl Davies (Pennaeth Llywodraethu).

- 2.2 Yn ystod 2024-2025, parhaodd Archwilio Cymru i ddarparu gwasanaeth archwilio allanol. Darparodd TIAA y gwasanaeth archwilio mewnol dros y flwyddyn.

- 2.3 Yn unol â'r hyn a drefnwyd, cyfarfu'r Pwyllgor ar 21 Mai 2024, 17 Medi 2024, 2 Rhagfyr 2024 ac 11 Chwefror 2025, a symudwyd cyfarfod arferol mis Gorffennaf i fis Medi ar gais Archwilio Cymru er mwyn rhoi digon o amser i archwilio cyfrifon Estyn. Cafwyd presenoldeb llawn mewn tri o'r pedwar cyfarfod gan aelodau Estyn, ac roedd pedwar o'r pum cyfarwyddwr anweithredol yn bresennol yn y llall. Mae'n arferol i gyfarfodydd ystyried adroddiadau'n ymwneud â gwaith archwilio a gwblhawyd o fewn y flwyddyn bresennol a'r flwyddyn ariannol flaenorol lle cwblhawyd y gwaith maes archwilio yn agos at ddiwedd y flwyddyn; roedd hyn yn wir am 2024-2025.
- 2.4 Ni chynhaliwyd unrhyw gyfarfodydd ychwanegol eraill yn ystod y flwyddyn i ymateb i ddigwyddiadau neu faterion. Roedd cynrychiolwyr yr archwilwyr allanol a mewnol yn bresennol ym mhob un o'r cyfarfodydd a rhoddodd Robert Gairey (Estyn) gymorth ysgrifenyddol i'r Pwyllgor, gyda Michaela Benjamin (Estyn) yn gwneud cofnodion yng nghyfarfod mis Medi. Mynychodd aelodau eraill o staff Estyn y Pwyllgor pan oedd materion yn gysylltiedig â'u cyfrifoldebau yn cael eu trafod.
- 2.5 Roedd safon yr adroddiadau, ymateb rheolwyr, olrhain argymhellion a chyfraniad holl aelodau'r Pwyllgor yn cael eu nodi ym mhob cyfarfod. Roedd aelodau'r Pwyllgor, sy'n gweithredu'n dda fel grŵp, yn parhau i holi cwestiynau perthnasol ac amserol. Mae gan aelodau'r Pwyllgor yr arbenigedd a'r profiadau gofynnol.
- 2.6 Trwy gydol y flwyddyn, mae'r Pwyllgor wedi parhau i weithredu'n electronig, gyda'r holl bapurau'n cael eu cyflwyno i aelodau trwy allrwyd Estyn neu drwy atodiadau e-bost. Cynhaliwyd pob cyfarfod o bell, gan ddefnyddio Microsoft Teams. Fe wnaeth y rhai a oedd yn bresennol werthuso'r holl gyfarfodydd, ac roedd yr ymateb yn gadarnhaol, ar y cyfan. Mae adborth o'r fath ar ddiwedd cyfarfodydd, sy'n nodwedd o holl gyfarfodydd llywodraethu Estyn, yn galluogi pawb sy'n bresennol i fyfyrion ar eu gwaith yn barhaus, ac mae hyn yn arwain at welliannau cyflym i ansawdd lle y bo'r angen.

3 Amgylchedd rheoli

3.1 Archwilio Mewnol

- 3.1.1 Trwy gydol y flwyddyn, mae TIAA wedi bod yn darparu gwasanaethau archwilio mewnol, yn sgil ymestyn eu contract am gyfnod hyd at 31 Mai 2026. Yn dilyn arsylwadau a wnaed yn 2023-2024, mae'r pwyllgor wedi nodi gwelliant o ran prydlongdeb darparu adroddiadau archwilio ar ôl cwblhau gwaith ar y safle. O ganlyniad i hyn, cyflwynwyd mwyafrif yr adroddiadau i'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg cyn diwedd 31 Mawrth 2025, a chyflwynwyd yr adroddiad blynyddol archwilio mewnol yng nghyfarfod mis Mai 2025. Mae'r adroddiadau wedi helpu i wella prosesau adnabod a rheoli risg. Unwaith eto, ar ôl iddo gael ei gyflwyno'n hwyr yn 2023-2024, bu gwelliant eleni o ran cwblhau'r cynllun

blynyddol ar gyfer 2025-2026 yn derfynol, a gymeradwywyd yn llwyddiannus ym mis Mawrth 2025.

- 3.1.2 Ar sail rhaglen waith gytûn (a sefydlwyd yn dilyn proses Asesiad Archwiliad Anghenion), fe wnaeth y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg adolygu'r adroddiadau canlynol a ddarparwyd gan yr Archwilwyr Mewnol (TIAA).

Adroddiadau	Sgôr sicrwydd	Nifer yr argymhellion (sgôr blaenoriaeth)
Cynllunio strategol	Sylweddol	4 (2 arferol, 2 weithredol)
Rheoli risg	Sylweddol	1 (arferol)
Y gyflogres	Sylweddol	1 (arferol)
Lles staff	Sylweddol	6 (5 arferol, 1 gweithredol)
Llywodraethu gwybodaeth	Sylweddol	1 (arferol)
Rheoli cwynion	Sylweddol	Dim
Ôl-weithredu Arolygiad 2024	Sylweddol	Dim
Sicrhau ansawdd arolygiadau	Sylweddol	4 (3 arferol, 1 gweithredol)

- 3.1.3 Cynllunnir cwrmpas Archwilio Mewnol er mwyn darparu lefel resymol o sicrwydd fod systemau llywodraethu a rheoli risg allweddol Estyn yn gweithredu'n effeithiol a bod rheolaethau mewnol cadarn ar waith. Mae'r archwilwyr mewnol wedi dweud eu bod yn fodlon ag ymatebion y rheolwyr i'w hargymhellion.
- 3.1.4 Nodwedd arall o gwmpas Archwilio Mewnol yw cynnal adolygiadau dilynol o argymhellion y cytunwyd arnynt yn flaenorol ynghyd ag adolygiadau cydymffurfio neu hapwrio. Mae'r system olrhain ar gyfer yr argymhellion ym mhob adroddiad archwilio wedi parhau i gael ei defnyddio yn ystod y flwyddyn, ac mae'n cynnwys gwybodaeth fel dyddiad cwblhau ar gyfer camau gweithredu penodol, perchnogaeth, adroddiadau cynnydd gan reolwyr a ph'un a oedd y camau gweithredu wedi cael eu cwblhau gan Estyn a'u gwrio gan Archwilio Mewnol. Yn ystod y flwyddyn hon, nododd y Pwyllgor welliant o ran gweithgareddau Estyn yn y maes hwn, gyda mwy o eglurder wrth gyflwyno gwybodaeth olrhain a mwy o gywirdeb wrth gydlyn dyddiadau cwblhau camau gweithredu – er y nodwyd bod lle i wella ymhellach ac argymhellwyd cynnwys gwybodaeth am oblygiadau methu dyddiadau targed. Gan y bu cynnydd wrth roi ar waith y camau gweithredu yn gysylltiedig ag archwiliadau parhad busnes a chynllunio'r gweithlu yn arafach na'r hyn a ddisgwyliwyd yn wreiddiol, mae sicrwydd yn parhau i gael ei roi i aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg ym mhob cyfarfod trwy adroddiadau diweddar sy'n esbonio cynnydd yn y meysydd hyn.
- 3.1.5 Newidiodd y Pennaeth Archwilio Mewnol ddwywaith yn 2024-2025, wrth i Helen Cargill drosglwyddo'r rôl i Jonathan Maddock ym mis Ebrill 2024, ac yna ymgwymerodd Elan Parry â'r rôl o fis Medi 2024. Mae TIAA wedi rhoi sicrwydd nad oes unrhyw wrthdaro buddiannau

yr hoffent adrodd amdano a'u bod wedi cydymffurfio â Safonau Archwilio Mewnol y Sector Cyhoeddus wrth ymgymryd â'u gwaith archwilio.

3.1.6 Dywed barn flynyddol TIAA ar gyfer y 12 mis a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 **“Mae TIAA yn fodlon, o ran y meysydd a adolygwyd yn ystod y flwyddyn, fod gan Estyn brosesau rhesymol ac effeithiol ar waith ar gyfer rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu.”**

3.2 Archwilio Allanol

3.2.1 Cyflwynodd Archwilio Cymru y ddogfen Cyflawniadau'r Archwiliad yn y cyfarfod ym mis Mai 2024 ar gyfer archwilio Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon Estyn 2023-2024. Eglurodd y ddogfen hon gyfrifoldebau cymharol Estyn ac Archwilio Cymru.

3.2.2 Adolygwyd y gwaith Archwilio ar gyfer cyfrifon 2023-2024 yng nghyfarfod y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg ym mis Medi 2024. Yn adroddiad ISA 260 i'r rheiny sydd â gofal am lywodraethu, **cyhoeddodd Archwilio Cymru farn archwilio ddiamod**, gan ddatgan eu bod yn fodlon i PAEF fel Swyddog Cyfrifyddu gymeradwyo cyfrifon 2023-2024. Nododd Archwilio Cymru nad oedd unrhyw achos o wrthdaro buddiannau ar eu rhan nhw.

3.2.3 Nododd Archwilio Cymru welliant o ran ansawdd y cyfrifon drafft yn 2024-2025, a bod llai o gywiriadau archwilio. Cynhaliwyd adolygiad manwl o ansawdd y cyfrifon drafft cyn yr archwiliad, ac roedd yn ymddangos bod hyn wedi cyfrannu at y gwelliant. Fodd bynnag, nododd yr archwiliad nifer o gywiriadau i'r Adroddiad Cyflogau a Staff, ac argymhellodd y dylid ymestyn y broses adolygu ansawdd i'r Adroddiad er mwyn lleihau nifer y materion sy'n codi yn y maes hwn a ddylai, yn ei dro, leihau'r gwaith archwilio. Yn ogystal, amlygodd Archwilio Cymru nifer o anfonebau a dderbyniwyd gan Estyn fwy na 12 mis yn ôl a oedd heb eu talu o hyd, ac y dylid bod wedi'u dileu yn dilyn ymchwiliad pellach. Nodwyd hefyd nad oedd cynllun cynhwysfawr ar waith ar gyfer adfer o drychineb, sydd wrthi'n cael ei ddatblygu i'w weithredu erbyn yr hydref 2025.

4 Cydweithrediad rhwng Archwilio Mewnol ac Allanol

4.1 Mae'r Pwyllgor wedi trafod y modd y mae'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol yn cyfathrebu a gweithio gyda'i gilydd i leihau lefel unrhyw waith wedi'i ddyblygu. Mae TIAA ac Archwilio Cymru wedi rhoi gwybod i'r Pwyllgor bod deialog a chydlynu parhaus wedi digwydd eleni.

4.2 Mae'r Pwyllgor yn fodlon ar ansawdd y gwasanaeth a ddarperir gan yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol.

5 Llywodraethu Corfforaethol

- 5.1 Gwerthuswyd ansawdd y gwaith archwilio a gwaith y Pwyllgor yn ystod y flwyddyn gan ddefnyddio sawl dull gwahanol, sef:
- gwerthusiad ar ddiwedd cyfarfod a hunanwerthusiad blynyddol gan aelodau
 - olrhain y camau gweithredu a gytunwyd yn holl gyfarfodydd y Pwyllgor
 - arfarniad blynyddol o Gyfarwyddwyr Anweithredol gan PAEF/Swyddog Cyfrifyddu
 - adolygiad blynyddol o'r Cylch Gorchwyl
 - cyfarfod blynyddol gyda'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol
- 5.2 Yng ngwanwyn 2025, cynhaliwyd ymarfer hunanwerthuso o ran effeithiolrwydd y pwyllgor a'i drefniadau – ystyriwyd y canlyniadau mewn cyfarfod ar wahân a gynhaliwyd gan y cyfarwyddwyr anweithredol, gyda Robert Gairey yn bresennol i wneud cofnod o'r argymhellion. Roedd boddhad cyffredinol â'r trefniadau, er y codwyd ansawdd y papurau diweddaru ar gyllid a'r gyllideb fel mater, yn ogystal â phwysigrwydd profiad o'r sector ariannol ymhlith aelodau'r pwyllgor. Cynghorwyd hefyd y dylai'r ymarfer hunanwerthuso ei hun gael ei symleiddio ar gyfer 2026, ac mae Robert Gairey wedi darparu ffurflen fyrrach i'w defnyddio yn y dyfodol gan aelodau'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg a'r Bwrdd Strategaeth.
- 5.3 Mae cylch gorchwyl y Pwyllgor wedi cael ei ddosbarthu i'r holl aelodau gyda'r papurau er mwyn sicrhau bod y Pwyllgor yn canolbwyntio ar ei brif gyfrifoldebau. Caiff Fframwaith Llywodraethu Corfforaethol Estyn ei adolygu gan y Pwyllgor hefyd, ac mae Robert Gairey yn rhoi'r diweddariadau ar wefan Estyn, ac fe gaiff Cylch Gorchwyl y Pwyllgor ei ddiweddaru fel y bo'n briodol.
- 5.4 Mae datganiad sicrwydd chwarterol y Cyfarwyddwr Cynorthwyol Arolygu a Gwasanaethau Canolog yn parhau i fod yn rhan ganolog o drafodaethau'r Pwyllgor ac mae'n rhoi manylion am drefniadau llywodraethu, rheoli risg a rheolaethau mewnol Estyn. Mae'r datganiad hwn yn llywio'r Datganiad Llywodraethu, sydd wedi bod ar agenda'r Pwyllgor drwy gydol 2024-2025.
- 5.5 Mae'r eitem sefydlog ar ddiweddariadau cyfreithiol a rheoleiddio gan yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol yn sicrhau bod yr aelodau'n cael gwybod yn llawn am unrhyw newidiadau sy'n effeithio ar sefyllfa Estyn o ran y gyfraith, adrodd neu gydymffurfio, i'r graddau y mae'n effeithio ar waith y Pwyllgor. Mae'r Cyfarwyddwr Cynorthwyol Arolygu a Gwasanaethau Canolog hefyd yn darparu diweddariadau rheolaidd gan Grŵp Penaethiaid Adnoddau Cyrff a Noddir gan Lywodraeth Cymru, a'i Is-Grŵp Swyddogion Cyllid, gan gynnwys unrhyw ohebiaeth berthnasol at Swyddogion Cyfrifyddu. Mae PAEF yn rhoi

diweddariad llafar ym mhob cyfarfod ar y datblygiadau yn Estyn ac unrhyw newidiadau allanol a allai effeithio ar waith a chyfrifoldebau'r Pwyllgor.

6 Risg a Thwyll

- 6.1 Gan fod Estyn wedi mireinio ei hymagwedd at reoli risg yn 2023-2024, mae'r Pwyllgor yn fodlon bod gan Estyn Bolisi priodol ar Reoli Risg sy'n cael ei oruchwyllo gan y Bwrdd a bod ei chofrestr risg yn adlewyrchu'n ddigonol y risgiau y mae Estyn yn eu hwynebu a'u heffaith debygol. Mae'r gofrestr risg hefyd yn nodi'r camau a gymerwyd gan reolwyr i liniaru a dileu'r risgiau. Yn ystod y flwyddyn, argymhellwyd bod dalen glawr yn cael ei chyflwyno ochr yn ochr â'r gofrestr ei hun i amlinellu unrhyw newidiadau neu faterion pwysig. Mae'r ddalen hon bellach yn cael ei defnyddio ac fe'i cyflwynir ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg. Gan fod aelodau'r Pwyllgor yn gwasanaethu fel cyfarwyddwyr anweithredol ar y Bwrdd Strategaeth hefyd, mae ganddynt olwg dda ar risgiau ac maent yn cymryd rhan uniongyrchol mewn trafodaethau am strategaethau a chamau gweithredu rheoli risg.
- 6.2 Mae'r Pwyllgor hefyd yn fodlon bod proses ddigonol ar waith i hysbysu am achosion o dwyll neu dwyll posibl pan fyddant yn codi a bod Estyn wedi rhoi digon o eglurder a hyfforddiant i staff ynglŷn â sut i ddelio ag achosion o'r fath. Rydym hefyd yn cael gwybod gan ein Harchwilwyr Allanol a Mewnol pan fydd twyll canfyddedig wedi cael ei nodi a sefydlwyd trefniant cysylltu priodol gyda'r swyddfa cymorth arbenigwyr twyll yn Llywodraeth Cymru. Cadarnhaodd adroddiadau sicrwydd y Cyfarwyddwr Cynorthwyol Arolygu a Gwasanaethau Canolog i'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg nad oedd unrhyw achosion o dwyll neu amheuaeth o dwyll wedi codi yn ystod y flwyddyn.

7 Materion ychwanegol

- 7.1 Yn ystod y flwyddyn, mae'r Pwyllgor wedi cael gwybodaeth ac wedi adolygu'r materion canlynol:
- Manylion am yr holl ildadau hawl ac ymadawiadau
 - Ffioedd cyfreithiol ac ymgynghoriaeth
 - Datganiad Archwilio Cymru – Ymholiadau'r archwiliad i'r rheiny sydd â gofal am Lywodraethu a Rheoli
 - Papurau a diweddariadau amrywiol a ddarparwyd gan TIAA ac Archwilio Cymru

8 Casgliad

- 8.1 Mae'r Pwyllgor wedi gweithredu yn unol â safon dderbyniol yn ystod y flwyddyn ac wedi cael gwybodaeth briodol, reolaidd ac amserol am gynhyrchu cyfrifon adnoddau Estyn, ac yn benodol am amgylchedd rheoli Estyn. **Mae'r Pwyllgor yn parhau i fod yn fodlon y gall y Swyddog Cyfrifyddu fod yn sicr i raddau helaeth wrth gwblhau'r Datganiad Llywodraethu fod sefyllfa Estyn o ran rheoli, risg a llywodraethu yn 2024-2025 yn gadarn.**

9 Diolchiadau

- 9.1 Rwyf yn ddiolchgar i bawb sydd wedi mynychu'r Pwyllgor am eu gwaith a'u cyfraniad yn ystod y flwyddyn. Mae gwaith staff Estyn wedi bod yn ganolog i waith y Pwyllgor a gwerthfawrogi eu cyfraniadau. Rwyf hefyd yn ddiolchgar i Gareth Lucey, Hannah Gilpin a Lucy Evans o Archwilio Cymru a Jonathan Maddock ac Elan Parry o TIAA am eu cymorth a'u cyngor yn ystod y flwyddyn.

Emyr Roberts

Cadeirydd Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg Estyn

Gorffennaf 2025